

ЖАЛПЫ ФИЗИКА КУРСУН ОКУТУУДА СТУДЕНТТЕРДИН ЭМОЦИОНАЛДЫК КОМПЕТЕНТТҮҮЛҮГҮН КАЛЫПТАНДЫРУУ

ФОРМИРОВАНИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ ПРИ ОБУЧЕНИИ ОБЩЕМУ КУРСУ ФИЗИКИ THE FORMATION OF EMOTIONAL COMPETENCE OF STUDENTS IN TEACHING THE COURSE OF GENERAL PHYSICS

Аннотация: макалада физиканы окутууда студенттердин эмоционалдык компетенттүүлүгүн калыптандыруучу дидактикалык каражаттар каралган. Жогорку окуу жайында физика курсун окутууда оң эмоционалдык кырдаалды түзүү менен студенттердин таанып - билүүсүн жогорулатууга болоору каралган.

Аннотация: в работе представлены дидактические материалы для формирования эмоциональной компетентности студентов при обучении общему курсу физики в вузах Кыргызской Республики. Указанно, что позитивная эмоциональность является одним из факторов повышения познавательного интереса студентов.

Abstract: the paper presents didactic materials for the formation of emotional competence of students in teaching General physics in universities of the Kyrgyz Republic. It is indicated that positive emotionality is one of the factors of increase of informative interest of students.

Түйүндүү сөздөр: компетенттүүлүк, эмоция, эмоционалдык компетенттүүлүк, физика, позитивдүү эмоционалдык чөйрө.

Ключевые слова: компетентность, эмоция, эмоциональная компетентность, физика, позитивная эмоциональность.

Keywords: competence, emotion, emotional competence, physics, positive emotion.

Кыргыз Республикасынын жогорку окуу жайларында бардык адистиктер боюнча жогорку билим берүүнүн мамлекеттик стандарттарынын долбоору иштелип чыгып пайдаланууга сунушталган. Физикалык эмес адистиктердин студенттерине жалпы физика курсун окутуунун өзүнүн спецификасы болгондугу мурдатан эле маалымдуу. Ал эми эки деңгээлдүү билим берүү системасына өткөндө, бакалаврларды даярдоодо «Физика» дисциплинасына бөлүнгөн сааттардын саны азайган. Ушуга байланыштуу азыркы убакытта студенттердин физика боюнча билимдеринин сапатын жогорулатуу өзгөчө актуалдуу болуп саналат. Анткени, физикалык билимдер адамдардын табиятка болгон туура мамилесин, дүйнөгө болгон илимий көз карашын калыптандырып, илимий-техникалык өнүгүүнүн негизин түзөт. Студенттердин билим сапатын жогорулатуунун оптималдуу жолу компетенттүүлүк негизде билим берүү. Мезгилдин талабына ылайык жогорку билим берүү системасы кесиптик компетенттүүлүккө калыптоо менен бирге сөзсүз түрдө эмоционалдык компетенттүүлүктү жарыш түрдө калыптоо зарыл.

Педагогдун кесипкөйлүгү окуткан предметтин мазмунун билүү менен гана эмес педагогикалык процесс учурунда жагымдуу эмоционалдуу чөйрө түзө алышы менен дагы мүнөздөлүнөт. Адатта, окуу процессинде студенттин интеллектуалдык деңгээли өзгөрүлүп жатат деп эсептелет. Эгерде, ал өзгөрүү студенттин мотивинин жана эмоция –эрттик чөйрөсүнүн өзгөрүүлөрү менен коштолсо, анда чыныгы жетишкендиктер пайда болмок. Себеби, биринчи жагынан окуу процессинде кандайдыр бир жаңы нерселерге ээ болуу кубанычы, сүйүнүүсү орун алат, экинчи жагынан, өзүнө-өзү ишенимдери пайда болот. Демек, педагогикалык процессте студенттин интеллектуалдык дагы жана эмоционалдык дагы чөйрөсү бири-бирине органикалык түрдө байланышуу менен орун алса, анда процесстин жыйынтыгы натыйжалуу болот. Окуу процесси инсандын интеллектуалдык, эмоционалдык чөйрөсүнүн катышуусу менен орун алат. Натыйжада окуу процессинин жыйынтыгы, анын жүрүшү, сапаты туура уюштурулган эмоционалдуулук компоненттерине дагы көз каранды болот

Эмоция (байыркы латында “emovere” – козголуу, толгонуу деген маанини берет) инсандын тышкы жана ички таасирлеринен улам абдан татаал психологиялык абалда болушун мүнөздөйт. **Эмоционалдык компетенттүүлүк** бул инсандын интегралдык касиети, мүнөзү болуп саналат. Эмоционалдык компетенттүүлүк инсандын өзүнүн жана башка адамдын эмоционалдык ой-толгоосун, абалын жана өзгөчөлүгүн толук таануу менен бирге ал абалдарды жакшы жагдайларга багыттоо боюнча касиети, мүнөзү, сапаты жана жөндөмү[1.1].

Жалпы физика курсунун механика бөлүмүнүн “Механикалык толкундар” деген темадагы лекцияда студенттерде жагымдуу эмоционалдык жагдай түзүү максатында көркөм өнөр чыгармаларды колдонобуз. Мисалы, Алыкул Осмоновдун төмөнкү ыр саптарын абдан көркөм окуп берүү студенттерде толкунду элестетүүсүн алып келет:

Ысык-Көл кээде тынч да, кээде толкун,
Толкуса толкунуна тең ортокмун.
Турмушта канча жолдош күтсөм дагы,
Бир сырдуу мындай жолдош күткөн жокмун.
Ысык- Көл кээде тынч да, кээде толкун,
Жарга уруп, жаркылдаган жаштык отун.
Турмушта канча курдаш күтсөм дагы
Бир кыял мындай жолдош күткөн жокмун [2.186].

Жеңижок Көкө уулунун « Аккан суу» чыгармасындагы үзүндү механикалык толкундун чөйрөдө таралуусу үн болуп эсептелээрин, үн, чуу бул- механикалык толкун экендигин. Суу аккан жердин өлчөмүнө жараша суунун ылдамдыгы өзгөрөөрүн. Тегиз жерден эңкейишке киргенде, суунун ылдамдыгынын жогорулагандыгын, аркырган деген сөз менен тегиз жердегиден башкача агып калгандыгы айтылат. “ Капчыгайды чуукылып” – деген сөз суунун агымынан чыккан үн толкундары түрдүү жыштыкта экендиги белгилеп кеткен.

Кууш жерге келгенде,
Күркүрөгөн аккан суу.
Үрөйүндү өчүрүп,
Үн сүрөгөн аккан суу.
Эңкейишке киргенде,
Аркыраган аккан суу.
Кулагынды тундуруп,
Капчыгайды чуу кылып,
Шаркыраган аккан суу[3.64].

Төмөндөгү саптар толкундун түзүлүшү арыстан баштуу болуп көрүнүп, ылдамдыгы көлөмү чоң болгон сайын жогору болуп, күчүнүн ченемсиз экендиги, суунун жаныбар сыяктуу кыймылда болору жана анын кыймылы салыштырмалуу аныкталаары айтылат

А жаныбар аккан суу,
Денизде сойлогон,
Алышканын койбогон,
Арыстан баштуу, мурду шиш
Канаты бар учканга
Бул дүнүйө жалганды,
Кайраты бар жутканга.[3.642]

Толкундун түзүлүшү арыстан баштуу болуп көрүнүп, ылдамдыгы көлөмү чоң болгон сайын жогору болуп, күчүнүн ченемсиз экендиги, суунун жаныбар сыяктуу кыймылда болору жана анын кыймылы салыштырмалуу аныкталаары айтылат

Механика бөлүмүндөгү “Суюктуктар жана алардын касиеттери” деген темага кайрылсак, Жеңижок Көкө уулунун “Аккан суу” чыгармасындагы төмөндөгү ыр саптары суюктуктун өзү ээлеген идиштин көлөмүн кармай, үзгүлтүксүздүгү баса белгиленген

Өз тулкусун жоготпой,
Бир тамчысын коротпой,
Кармап келген аккан суу.
Аягы жок колу жок,
Токтойм деген оюу жок[3.64].

Ал эми төмөнкү саптарда зат бир абалдан экинчи абалга өтүп бууланарын температурага жараша сууга айланып, жамгыр болуп төгүлүп, саан уй челекти сүт менен толтургандай, суунун

башатынын бири жамгыр экендигин жана зат алмашуу жылдын баардык мезгилинде жүрө тургандыгын белгилейт

Жайы-кышы барабар,
Саан алган аккан суу.
Асмандан суу кубулуп,
Жаан алган аккан суу.[3.644]

Газдарга жана суюктуктарда басым баардык багыт боюнча берилерин билбесе да суу мылтыктын чаккан суунун сүрөттөөсү, төмөндөгү саптарда берилген

Суу мылтык жасап алышып,
Суу мылтык менен атышып.
Бир кумарга канышып,

Демек, жалпы физика курсун окутууда чыныгы окуу-таануу ишмердүүлүгү орун алышы үчүн педогог алдын ала даярдалган каражаттардын негизинде студенттердин позитивдүү эмоциялары орун алганга тиешелүү педагогикалык жагдайды түзүү зарыл.

Адабияттар

1. Дэниэл Гоулман, Р. Бояцис, Энни Макки. Эмоциональное лидерство. Искусство управления людьми на основе эмоционального интеллекта.- М.: Альпина Бизнес Букс, 2005.- С. 269
2. Осмонов Алыкул. Толубай сынчы. –Фрунзе.:Мектеп,1979.
3. К.Жусуповдун редакциясында. Кыргыз поэзиясынын онтологиясы. Бишкек.1999, том 1.